

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

יחידת לימוד בסיסית

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה — (33×2) — 66 נקודות
פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים,

השירה העברית במאה ה-20) — (17×2) — 34 נקודות
סה"כ — 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.

(2) אין לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה

(66 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 1-9 (לכל שאלה — 33 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

1 מר עוקבא — הִיהָ עָנִי בְּשִׁכּוֹנָתוֹ,

וְהָיָה רְגִיל כָּל יוֹם לְזֶרֶק לוֹ אֲרֻכָּהּ זְוִים בְּצִנּוֹר הַדָּלֶת.

פַּעַם אַחַת אָמַר [הָעֵנִי]: אֵלֶּךְ וְאַרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עָמִי מוֹכָה זֶה.

אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֶרְ עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְדָּרֶשׁ הַרְבֵּה, וְהִלְכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.

5 כִּיּוֹן שָׂרְאָה אוֹתָם הָעֵנִי שֶׁהָטוּ עֵצָמָם לְדָלֶת — יָצָא אַחֲרֵיהֶם.

בְּרָחוּ וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.

נָכוּו רְגִלּוֹ שֶׁל מֶר עוֹקְבָא.

אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רְגִלְךָ עַל רְגִלִּי.

חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.

10 אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהֵנָּאִי קְרוּכָה [לָעֵנִים].

א. הסבר את התגובה של מר עוקבא ואת התגובה של אשתו על הנס שנעשה.

מה אפשר ללמוד מתגובות אלה על מצוות הצדקה. הסבר את דבריך. (20 נקודות)

ב. ציין מאפיין אחד של מעשה חכמים, והסבר כיצד הוא בא לידי ביטוי במעשה החכמים

"מר עוקבא". (13 נקודות)

שים לב: בשאלות 2-6 אין להשיב על פי אותה יצירה.

סיפור קצר

2. "יד ושם" / אהרן מגד

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. הצג את הוויכוח המרכזי בסיפור. הסבר מהי העמדה של רעיה בוויכוח זה, ומהי העמדה

של רחל בוויכוח. (20 נקודות)

ב. הסבר מה אפשר ללמוד מן העמדות שכתבת עליהן בסעיף א על כל אחת מן הדמויות:

רעיה ורחל. (13 נקודות)

3. "המחרוזת" / גי דה־מופסאן

האחריות של האדם לגורל שלו היא אחד מן הנושאים המרכזיים בסיפור "המחרוזת".

הסבר והדגם כיצד נושא זה בא לידי ביטוי בסיפור.

4. "יד ושם" / אהרן מגד או "המחרוזת" / גי דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

אילו גורמים (לדוגמה הסביבה, העבר, התכונות של הדמויות) מעצבים את חייה ואת גורלה של

הדמות המרכזית בסיפור קצר שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.

דרמה

5. "בעלת הארמון" / לאה גולדברג

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. לפניך דבריה של דורה ללנה. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

באנו ונעזור לך לצאת מכאן. תסעי איתנו ארצה. שם נכניס אותך לחברה של בני גילך.

תחיי, תעבדי, תהיי בריאה, חופשייה ועליזה, כמו כל האנשים הצעירים.

על פי קטע זה, כיצד דורה מנסה לשכנע את לנה לבוא אֶתה לארץ־ישראל? הצג מן המחזה

נימוק נוסף של דורה לשכנע את לנה לבוא לארץ־ישראל. (13 נקודות)

ב. הצג את הנימוקים של לנה בעד הישארות בארמון, והסבר מה בחרה לנה לעשות בסופו של

המחזה, ומדוע היא בחרה כך. (20 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

6. "ילדי הצל" / בן-ציון תומר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. קרא את הקטע שלפניך ובו דברי יורם, וענה על השאלה שאחריו.

התחלתי לרצוח בתוכי את יוסלה. יוסלה מת! יחי יורם!

הסבר מדוע יורם רוצה לרצוח את "יוסלה".

הבא מן המחזה שתי דוגמאות נוספות המבטאות רצון זה, והסבר אותן.

(15 נקודות)

ב. האם זיגמונט מתמודד עם האירועים בחייו באותה הדרך שירם מתמודד עמם? נמק והדגם

את דבריך. (18 נקודות)

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. בטרגדיה "אנטיגונה" יש קונפליקט בין עמדות שונות.

הצג כל אחת מעמדות אלה, והסבר כיצד הקונפליקט מניע את העלילה בטרגדיה.

(20 נקודות)

ב. האם בטרגדיה יש פתרון לקונפליקט זה? נמק והדגם את דבריך. (13 נקודות)

8. "בית בובות" / הנריק איבסן

בחר מן המחזה "בית בובות" בשני מוטיבים, תאר את הופעתם במחזה, והסבר את תרומתם

באפיון הדמויות ובבניית משמעות המחזה.

9. "אויב העם" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

ד"ר שטוקמן הופך במחזה מ"גיבור העם" ל"אויב העם".

א. תאר את השינוי שחל ביחס של החברה לד"ר שטוקמן.

בסס את דבריך על שתיים מן הדמויות במחזה. (20 נקודות)

ב. האם בסיום המחזה ד"ר שטוקמן עדיין נחשב ל"אויב העם"? נמק והדגם את דבריך.

(13 נקודות)

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 10-15 (לכל שאלה — 17 נקודות).

פיוט

10. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

מעוז צור ישועתי / מרדכי

מעוז צור ישועתי	לך נאה לשוב
תכון בית תפילתי	ושם תודה נזבח.
לעת תכין מטבח	מצר המנבח.
אז אגמור	בשיר מזמור
לעות שבעה נפשי	בגון כחי פלה
חיי מרוו בקשי	בשעבוד מלכות עגלה
ובידו הגדולה	הוציא את הסגלה
חיל פרעה	וכל זרעו
דביר קדשו הביאני	וגם שם לא שקטתי
ובא נוגש והגלני	פי זרים עבדתי
ניין רעל מסכתי	כמעט שעברתי
קץ בבל	זרבבל
פרות קומת ברוש בקש	אגגי בן המדתא
ונהיתה לו למוקש	וגאנתו נשבתה
ראש מיני נשאת	ואולי שמו מחית
רב בניו	וקניניו
יננים נקבצו עלי	אזי בימי חשמנים
ופרצו חומות מגדלי	וטמאו כל השמנים
ומנותר קנקנים	נעשה נס לשושנים
בני בינה	ימי שמונה
קבעו שיר ורננים:	
חשוף זרוע קדשך	וקרב קץ הישועה
נקם נקמת עבדיך	מאמה הרשעה
כי ארכה השעה	ואין קץ לזאת הרעה
דחה אדמון	בצל צלמון
	הקם רועים שבעה

א. פרש את המחרוזת האחרונה בפיוט. (6 נקודות)

ב. הסבר כיצד מתקשרת המחרוזת האחרונה בפיוט לרעיון המרכזי בו. (11 נקודות)

שירת ימי הביניים

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בְּכָל לִבִּי אֶמֶת / ר' יהודה הלוי

בְּכָל לִבִּי, אֶמֶת, וּבְכָל מְאֹדִי / אֶהְבֶּתִּיךָ, וּבְגִלּוֹנִי וְסוֹדִי.
שְׁמֶךָ נִגִּידִי – וְאֵיךְ אֵלֶיךָ לִבִּדִּי? / וְהוּא דוֹדִי – וְאֵיךְ אֲשֵׁב יְחִידִי?
וְהוּא גֵרִי – וְאֵיךְ יִדְעֶךָ מְאֹרִי? / וְאֵיךְ אֶצְעֵן? – וְהוּא מְשַׁעֵן בִּידִי!
הִקְלוֹנִי מְתִים, לֹא יִדְעוּ כִּי / קְלוֹנִי עַל כְּבוֹד שְׁמֶךָ כְּבוֹדִי.
מְקוֹר חַיִּי – אֶבְרַכְךָ בְּחַיִּי, / וְזִמְרָתִי – אֲזַמְרֶךָ בְּעוֹדִי!

תאר את מערכת היחסים בין הדובר לאלוקים כפי שהיא באה לידי ביטוי בשיר, והצג אמצעי אמנותי אחד התורם לעיצוב מערכת היחסים הזו.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שַׁחַר עֲלֶה / ר' שלמה אבן-גבירול

שַׁחַר עֲלֶה אֵלַי, דוֹדִי, וְלֶךְ עִמִּי,
כִּי צִמְאָה נַפְשִׁי לְרֹאוֹת בְּנֵי עַמִּי.
לֶךְ אֶפְרָשָׁה מְטוֹת זָהָב בְּאוֹלָמִי
אֶעֱרֹךְ־לֶךְ שִׁלְחֹן, אֶעֱרֹךְ־לֶךְ לַחֲמִי,
5 מְזֶרֶק אֲמִלָּא לֶךְ מֵאֲשָׁכְלוֹת כְּרָמִי –
וְשִׁתָּה בְּטוֹב יִלְכָּב, יֵיטֵב לֶךְ טַעַמִּי.
הִנֵּה בָּךְ אֶשְׁמַח שְׂמִיחַת נְגִיד עַמִּי
בֶּן־עֶבְדְּךָ יְשִׁי, הָרֹאשׁ לְבֵית לַחֲמִי!

על פי השיר, תאר את הקשר של כנסת ישראל ושל אלוקים. בתשובתך הצג שתיים מדרכי העיצוב המסייעות לביטוי קשר זה.

השירה העברית במאה ה-20

אדם מול בוראו

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

גְּדוֹל גְּבוֹר וְנוֹרָא, אֲמַרְתִּי / רבקה מרים

גְּדוֹל גְּבוֹר וְנוֹרָא, אֲמַרְתִּי. וְשׁוֹב אֲמַרְתִּי, גְּדוֹל גְּבוֹר וְנוֹרָא.
 לְמָה שָׁקַרְהָ בְּעֵבֶר כְּוִנָּתִי. גַּם לְמָה שִׁטְרַם אֶרֶץ.
 וְאֲבוֹתִי שְׁחִיִּים וּמִתִּים, וְיִלְדֵי שְׁנוּלָדוֹ וְעוֹד לֹא
 כָּל אֶחָד מֵהֶם, בְּקוֹלִי הַמְדַּבֵּר נָתַן אֶת קוּלוֹ.
 לֹא יָדַעְתִּי אִם הַדְּבָרִים שֶׁבִּפִּי
 קִבְּלָנָה הֵם, אוֹ שְׁאִילָה, בְּקֶשֶׁה וּתְחִנָּה
 אִם שִׁיר שֶׁל הֶלֶל וְתוֹדָה בּוֹקֵעַ מִמְּנִי, אוֹ נְהִי שֶׁל קִינָה
 לֹא יָדַעְתִּי, אִם אוֹתָהּ נּוֹצְתִיּוֹת שֶׁרָפְרָפָה עַל כְּתָפִי
 הִיא חֲבוּק שֶׁל קֶרֶבָה
 אוֹ שְׂרֻטָּה, צְרִיכָה מְעַנָּה, הַמְרַמֶּזֶת, כְּגֹדֶם כָּנָף, עַל הַסְתַּלְקוֹת הַשְּׂכִינָה –
 אֵךְ הֵייתִי שָׂבָה וְאוֹמֶרֶת
 שׁוֹב
 וְשׁוֹב וְשׁוֹב
 גְּדוֹל גְּבוֹר וְנוֹרָא –
 חוֹזֶרֶת הֵייתִי וְאוֹמֶרֶת, חוֹזֶרֶת וְשׁוֹנָה.

כיצד הזמנים השונים (עבר ועתיד) בשיר והדורות השונים ("אבותי", "ילדי") בו משפיעים על הקשר של הדוברת לאלוקים? הסבר והדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 8/

במשפחה

14. לפניך שיר חסר שם מאת זלדה (ראשיתו במילים "בעיניו היו שרות"), קרא אותו וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

בְּעֵינָיו הָיוּ שְׁרוֹת
צִפְרֵי גֹזְעֵדוֹ
וְנוצוֹת שֶׁל זָהָב נָשְׂרוּ
עַל הַסְּפָרִים.

אֲףִי אֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּקִפְדָּה יְלִדוּתִית:
הַשְׁחֹק אֵינוֹ הַגּוֹן
לְבַעַל זָקוֹ,
אֵינוֹ הַגּוֹן לְבַעַל הַלָּכָה –
אֵינוֹ הַגּוֹן לְאָב.

- א. הסבר כיצד המטפורות בבית הראשון של השיר מעצבות את הדמות של האב.
(9 נקודות)
- ב. בחר באמצעי אמנותי אחד בשיר, והסבר את תרומתו לעיצוב הרעיון המרכזי בשיר.
(8 נקודות)

שירים בצל השואה

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נצו ל/ לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לַמִּסְפָּר הַצְּלוּב לֹו עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב בְּדֶרוֹךְ
בְּאַזֵּן הַשְּׁמַאלִית אֵינֹו מִקְשִׁיב
זָכַר לִסְטִירָה מִכְּפֹו שֶׁל אֶס.אֶס.
בְּאַזֵּן הַזֵּו הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֵף אֶת הָאָזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת
לִפְסִיּוֹטִים שֶׁבָּאִים לוֹ
מְדוּרָה, מְבוֹנָה, מְאוֹשׁוּיָץ
בְּקֶרֶנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחֵר כֵּךְ הוּא הוֹפֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכֶּר הָרֵטֵב
וְנִרְדָּם עַל צִדוֹ הַיָּמִנִי
נוֹתֵן אֶת אָזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְּהֵלֵךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

כיצד האב מתמודד עם זיכרונות העבר שלו? הסבר והדגם את דבריך.

בהצלחה!